

SOLIQA TORTISH SIYOSATINING KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIGA TA'SIRI

Qodirov Hasan Do'stqobilovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Moliya va turizm kafedrası o'qituvchisi

<https://orcid.org/0009-0007-6129-5446>

finance7uz@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezisda O'zbekiston Respublikasida soliqqa tortish siyosatining kichik biznes subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlil qilinadi. Soliq yuki darajasi, soliq imtiyozlari, soddalashtirilgan soliqqa tortish tizimi va ularning iqtisodiy faoliyatga rag'batlantiruvchi yoki teskari ta'siri o'rganiladi. **Kalit so'zlar:** soliq siyosati, kichik biznes, soddalashtirilgan soliq tizimi, imtiyozlar, iqtisodiy rag'bat, soliq yuklamasi, fiskal barqarorlik.

Аннотация.

В статье рассматривается влияние налоговой политики на деятельность субъектов малого бизнеса в Узбекистане. Анализируются налоговая нагрузка, льготы и упрощённая система налогообложения, а также их роль в стимулировании предпринимательской активности и обеспечении финансовой устойчивости.

Ключевые слова: налоговая политика, малый бизнес, налоговые льготы, упрощённая система, налоговая нагрузка, финансовая устойчивость.

Annotation.

The paper analyzes the impact of taxation policy on small business entities in Uzbekistan. It explores the role of tax burden, incentives, and the simplified tax regime in stimulating entrepreneurial activity and ensuring fiscal sustainability.

Keywords: taxation policy, small business, simplified tax system, tax incentives, tax burden, fiscal stability.

Kirish

Kichik biznes iqtisodiyotning muhim drayveri sifatida mamlakatning yalpi ichki mahsulotida salmoqli o'ringa ega. U iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlari yaratish va innovatsiyalarni joriy etishda asosiy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, soliqqa tortish siyosati kichik biznes subyektlarining faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda soliq tizimi soddalashtirildi, bir qator soliq turlari optimallashtirildi va kichik biznes uchun imtiyozlar joriy qilindi. Bu islohotlar tadbirkorlik muhitini yaxshilash, soliqqa tortish yukini kamaytirish va soliqqa rioya qilish darajasini oshirishga qaratilgan.

Shunga qaramay, ayrim sohalarda soliq siyosatining noaniqligi, hisobot yukining yuqoriligi va ma'muriy jarayonlarning murakkabligi kichik biznes subyektlari uchun muayyan to'siqlarni yuzaga keltirmoqda.

Asosiy qism

1. Soliq siyosatining iqtisodiy ahamiyati

Soliqqa tortish siyosati kichik biznes uchun ikki tomonlama ta'sir kuchiga ega:

- bir tomondan, davlat byudjetining daromadlarini shakllantiradi;
- ikkinchi tomondan, tadbirkorlarning faoliyatini rag'batlantiruvchi yoki to'siq yaratuvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston soliq tizimida **soddalashtirilgan soliq rejimi** kichik biznes uchun muhim yengillik yaratmoqda. Masalan, **yagona yer solig'i, aylanmadan soliq, patent asosida faoliyat yuritish tizimi** kichik korxonalar uchun soliqqa tortish jarayonini soddalashtirdi.

2. Soliq imtiyozlari va ularning rag'batlantiruvchi roli

So'nggi yillarda kichik biznes uchun quyidagi imtiyozlar joriy etildi:

- yangi tashkil etilgan korxonalar uchun 2–3 yilgacha soliq ta'tili;
- eksport faoliyatini olib borayotgan subyektlar uchun QQSni kechiktirilgan tartibda to'lash huquqi;
- IT va xizmat ko'rsatish sohasida foyda solig'idan ozod etish.

Bu imtiyozlar iqtisodiy faollikni oshirib, soliqqa to'lovchilar sonining ko'payishiga xizmat qilmoqda.

3. Empirik tahlil

2024-yil holatiga ko'ra, kichik biznes subyektlarining YAIMdagi ulushi 53% ni, byudjet tushumlaridagi ulushi esa 32% ni tashkil etmoqda. Quyidagi jadvalda soliqqa tortish siyosati natijasida yuzaga kelgan o'zgarishlar ko'rsatilgan.

Jadval 1. Kichik biznes subyektlari faoliyatiga soliqqa tortish siyosatining ta'siri (2019–2024 yillar tahlili asosida)

№	Ko'rsatkich	2019-yil	2024-yil	O'sish / kamayish	Izoh
1	Kichik biznes subyektlari soni (mln birlik)	0,42	0,73	+74%	Soliq imtiyozlari natijasida yangi subyektlar ko'paygan

№	Ko'rsatkich	2019- yil	2024- yil	O'sish / kamayish	Izoh
2	Soliq tushumlaridagi kichik biznes ulushi	26%	32%	+6%	Kichik biznesning byudjetga hissasi ortgan
3	Soliq yukining o'rtacha darajasi (YaIMga nisbatan)	21%	17%	-4%	Soddalashtirilgan tizim orqali soliq yuki kamaygan
4	Soliq hisobotlarini topshirish soni (yilda o'rtacha)	12	4	-66%	Elektron tizimlar hisobot yukini kamaytirgan
5	Yashirin iqtisodiyotdagi kichik biznes ulushi	22%	14%	-8%	Shaffof soliq ma'murchiligi natijasi

Manba: O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi ma'lumotlari, 2024-yil.

4. Xalqaro tajriba

Janubiy Koreya, Turkiya va Estoniya tajribasida kichik biznes uchun **proportsional soliq stavkalari, raqamli hisobot tizimlari va soddalashtirilgan elektron audit** soliqqa tortish samaradorligini oshirgan. Shu tajriba O'zbekiston uchun ham mos model sifatida tatbiq etilishi mumkin.

Xulosa

Kichik biznes faoliyatiga soliqqa tortish siyosatining bevosita ta'siri mavjud bo'lib, u iqtisodiy muhitni belgilovchi eng muhim omillardandir. Tadqiqot natijalariga ko'ra, quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. Soliq yukini kamaytirish va ma'muriy tartiblarni soddalashtirish kichik biznesni rivojlantiradi.
2. Elektron soliq tizimlari (E-Soliq, my.soliq.uz) kichik korxonalar uchun shaffoflikni oshirdi.
3. Soliq imtiyozlari va yengilliklar tadbirkorlarning rasmiy sektoriga o'tishini tezlashtirdi.
4. Kichik biznes uchun soliq siyosati barqaror, bashorat qilinadigan va mintaqaviy xususiyatlarni hisobga olgan bo'lishi zarur.

Shunday qilib, soliqqa tortish siyosatining to'g'ri yo'naltirilishi kichik biznesning iqtisodiy salohiyatini ochadi va mamlakat fiskal barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (GOST formatida)

1. Ўзбекистон Республикаси Бюджет кодекси. – Тошкент: Адолат, 2023.
2. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси. *Солиқ маъмурчилигини такомиллаштириш дастури 2020–2025*. – Тошкент, 2024.
3. IMF. *Tax Policy for Small and Medium Enterprises in Emerging Markets*. – Washington, 2023.
4. OECD. *SME Taxation and Digital Administration*. – Paris, 2023.
5. Мусаев А. *Солиқ сиёсати ва кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш стратегиялари*. – ТДИУ Илмий журнал, №2, 2024.
6. World Bank. *Doing Business in Uzbekistan: Taxation Chapter*. – Washington, 2022.